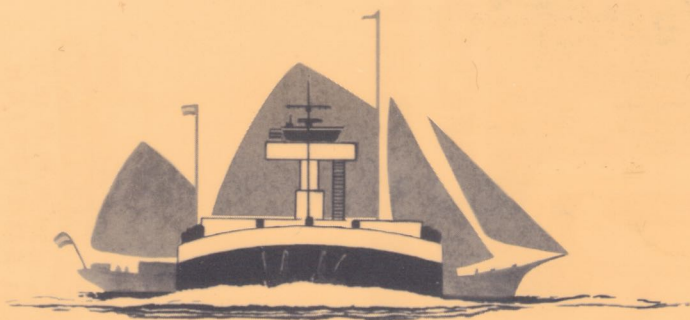

S

maart 2000

2000-I

VERENIGING "DE BINNENVAART"

1990

2000

GROETEN UIT LOBITH-TOLKAMER

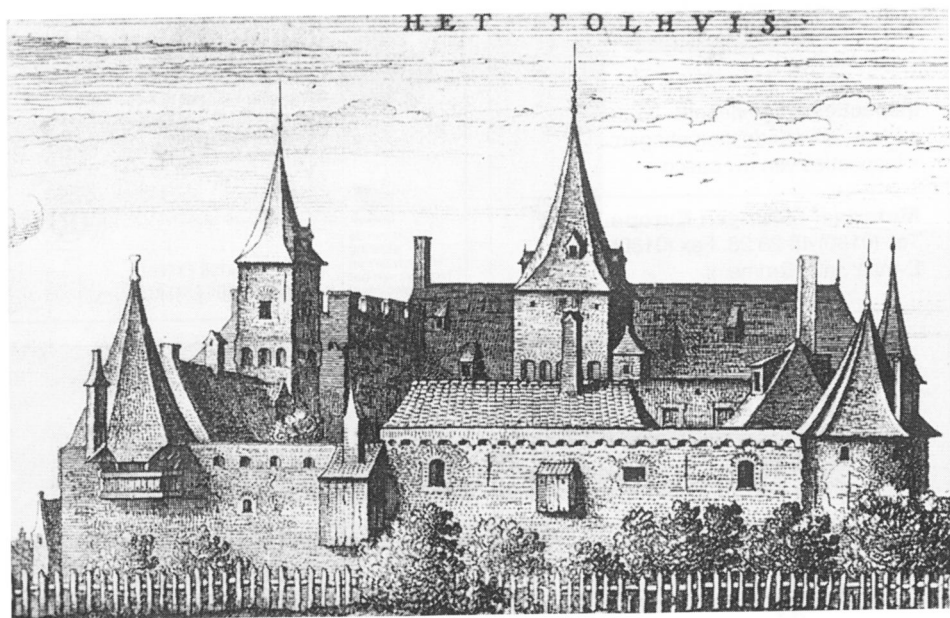
HERINNERINGEN AAN LOBITH - TOLKAMER

Herinneringen aan Lobith-Tolkamer

'Opdraaien, ten anker komen, wachten op de uitklaring, anker lichten, kopvoor nemen', en dat tweemaal op korte afstand. Dat moet wel over Lobith en Emmerich gaan.

Douane en tol

Langs en op de Rijn hebben de schippers en kooplieden eeuwenlang heel wat moeten betalen voor doorvoer van hun goederen. Ging het niet goedschiks, dan wel kwaadschiks; denk maar aan alle roofridderburchten langs de Boven Rijn. Aan het tolheffen bij Oosterbeek en IJsseloord (tegenover Westervoort) kwam een eind met de vestiging van een 'Tolhuys' aan de Rijn. De rivier bewoog zich toen nog slingerend tussen Elten en de huidige rivier. Het aantal scheepsbewegingen werd in die dagen al bijgehouden. Zo passeerden er in 1394: 93, in 1404: 114 en in 1429: 144 schepen. Naar boven gingen vooral: kaas, zout, haring, rogge en boter. Stroomafwaarts: hout, (Franse) wijn, natuursteen uit groeven bij de Drachenfels om molenstenen van te maken, kastanjes en metaalwaren. Door dat de rivier zijn loop nogal eens verlegde, verhuisde de tol ook regelmatig.

Het 'Tolhuis' omstreeks 1640.

Het douanekantoor, zoals wij dat kenden, werd in 1905 gebouwd. In 1914 werd het verbouwd: het dak ging omhoog en er kwam een verdieping bij. Nu zijn er plannen om er een hotelletje in te beginnen.

VERENIGING 'DE BINNENVAART'

We wensen 2000 leden, dat zijn we toch waard?

Herinneringen aan het veer over de Oude Rijn

Er zullen niet zo veel schippers zijn, die het Berghoofdseveer tussen Pannerden en Oud-Zevenaar kennen. Het veer werd - met een houten klamp op de staaldraad - handmatig voortbewogen; ook 's winters door het ijs! De oude rivierarm ligt zo'n 2-5 km van het gegraven Pannerdensch Kanaal en het Bijlandsch Kanaal. Dit gebied werd gebruikt als overlaat in tijden van grote waterafvoer. Na aanpassingen aan de dijken benedenstrooms, werd de Spijkse- of Lobithse Overlaat in 1961 gedicht.

De auteur maakte nog wel eens gebruik van dit veer om op zijn brommer van Arnhem naar Lobith te rijden. Het laatste stuk ging dan tussen kleiputten door, vervolgens over het terrein van steenfabriek 'De Bylandt' en verder langs de dijk. Na de brug over de toegang tot de Bijland, kwam je langs de Vluchthaven. Behalve het wachtschip van de marechaussee en het opgelegde passagiersschip KONINGIN WILHELMINA van Heijmen, lagen er veel schepen afgemeerd. Dat was vooral bij Markerink voor de wal.

Onder de klanten van Markerink het zandschip TENAK uit Arnhem.

Nog steeds vervult Markerink een belangrijke rol waar het gaat om reparatie van elk type en merk scheepsmotor en keerkoppeling.

De Vluchthaven in 1956.

Eens in de zoveel jaar deed de Vluchthaven zijn naam eer aan. In 1929, 1940 en 1947 lag het net zo vol als op deze foto uit 1956. Tweede van rechts: de steilsteven RODEA. Het kraanschip – links – lag normaal boven Lobith, bij de steenfabriek. De schoorsteen – rechts – is van een NRV-boot. Verder naar het dorp kom je langs het kerkje van Tuindorp en Scheepswerf De Hoop.

Scheepsbouw

In 1889 kreeg H.H. (Hermanus Halbertus) Bodewes 'concessie voor een ijzeren scheepswerf'. In 1891 werkten daar al 115 man. Geert Bodewes voegt zich bij zijn broer en zal de werf voortzetten wanneer H.H. aan de overzij – in Millingen – een werf begint. Geert voegt in 1907 het werfje van Janssen, dat houten schepen bouwde, bij zijn bedrijf.

Rijngesicht met op de achtergrond de scheepswerf De Hoop en Lobith-Tolkamer. De spits van C/Korporaal uit Terneuzen passeert de ankerplaats voor de opvaart aan de verkeerde wal. Achter hun ankers o.a. lege ESSO tanksleepschepen. Langsij van het geladen sleepschip ligt de ELISABETH uit Zwijndrecht.

Scheepswerf De Hoop met in aanbouw de ELIN HOPE voor een Noorse reder. Op de voorgrond de douanehaven (voorheen werf van Janssen) aan de Holle Mozes, een verlande arm van de Oude Waal.

De douanevloot

Tot 1988 wordt er door de douane met 11 boten gevaren; daarna nog maar met 4. Na het invoeren van het 'groenklaren' rond 1950, volgde in 1965 het 'nachtklaren'. Het bracht enorme verschuivingen in de werkzaamheden in Tolkamer met zich mee; zowel op de rivier als op de wal. Met de groene vlag erbij, gaf je aan dat je op stroom wilde klaren. Je kon dan heel wat 'bezoek' verwachten: de expediteur met in z'n kielzog de douane en de marechaussee. De 'zwarte bende', zoals de douane werd genoemd, controleerde papieren en lading. Zonodig werd er een monster van de lading mee naar de wal genomen. Dit leverde vaak uren vertraging op.

Een douaneboot langsij een 'Steenkolen'sleepschip. Boven Tolkamer vond het inklaar plaats van de sleepvaart in de dalvaart.

De mannen van de douaneboot LEK controleren de papieren.

De douaneboten VECHT, IJSEL en LEK aan hun drijvende steiger. Aan de erboven liggende steiger een leeg binnenschip met 2 langpijpers langszij; waaronder een NRV-boot.

Voor de passencontrole kon je de mannen van de marechaussee verwachten. Aan de steiger 4 schepen, w.o. de ARJO en de DELTA II. Nummer 5 is van plan vast te maken (± 1957).

De vereniging heeft de wens om in het jaar 2000, dus het jaar van haar 10-jarig bestaan 2000 leden te tellen. Mogen wij ook op u rekenen?

Voor de wal de ESPERO uit Amsterdam. De coaster CHRISTINE uit Brake is zojuist vertrokken en de vier schepen, waaronder de SYBA, komen weer op de steiger aan. Op de rivier een afvarige Franse duwcombinatie van de CFNR (december 1970).

Lobith-Tolkamer, Rijnzicht met Spidodienst

De Spidodienst

'Attentie, de Spido vertrekt over tien minuten. Herhaling: De Spido vertrekt over tien minuten'. Voor het vervoer van de opvarenden van ankerliggers waren de (water-)taxi's van de Spidodienst. Op de voorgrond een Spidoboot met volk: schippers, terug van het 'zaken doen' en schippersvrouwen, die boodschappen deden. Aan de douanesteiger de boot van enige pagina's terug. Verder nog twee schepen van der Gelbe Schweiz (Rederij BRAG uit Basel). Poststempel: 1948.

Lobith-Tolkamer, Scheepvaart op de Rijn

Bij het wachthokje van de Spido staat al heel wat volk. Afgemeerd ligt de SPIDO V. Deze boot heet nu MARGARETHA en is eigendom van ons Vreeswijkse lid Cees Kooyman. Het buitenste schip is het mps. LORELEY van Rhine Cruises Comp. Z'n 3e buurman is de ELAN met een witte woning voorop. Poststempel 1958.

De SPIDO 4 ligt met vakantiegangers aan de Duitse kant tussen de kribben. Op de achtergrond het kerkje van Elten op de Elterberg.

De pakketboten

De SPIDO V zien we later terug als pakketboot voor THB (Tolkamers Handels Belang); samen met een boot van de firma Paul uit Rotterdam wordt heen en weer gependeld om de pakketten te bezorgen. Gevolg: Het CBS meldde dat Tolkamer de 'hoogste omzet van alcoholische drank per hoofd van de bevolking' had.

Lobith Tolkamer. Gezicht op de Rijn

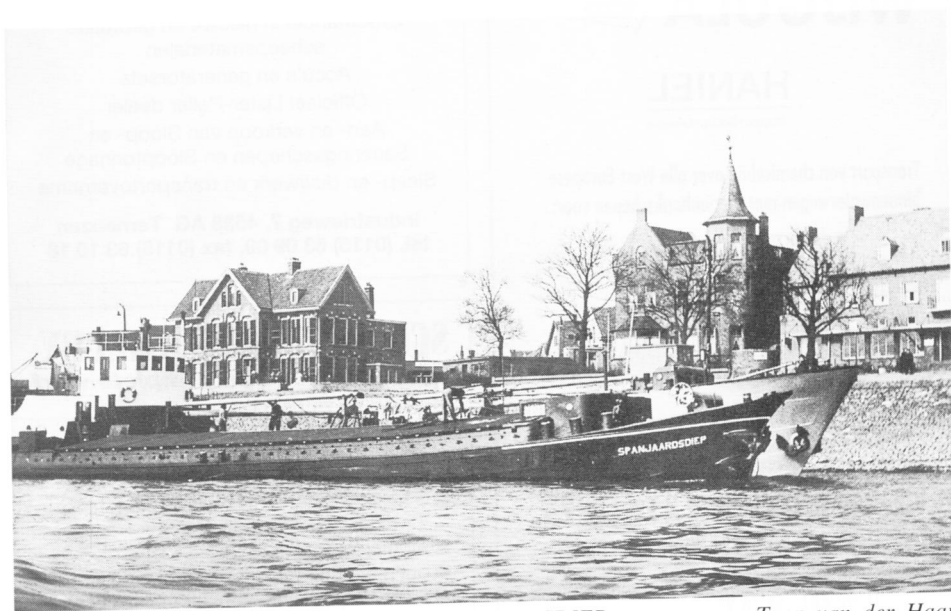
Oud en nieuw te Lobith. Voor de wal ligt het contactvaartuig VAN DER STENG van het Comité 'Onze Marine' (Later in ons clubblad meer over dit bijzondere schip). Opvarend zien we een motorsleepboot van de NRV (de HUGIN, MUNIN of ODIN). Rechts zien we een forse Duitse stoomsleepboot en een stevenaak met de mast gestreken en de bokkepoet omhoog.

LOBITH-TOLKAMER, Rijngezicht

Rijngezichten

Links de omgebouwde mijnenveger LA SERENITÉ uit Rotterdam. In 1960 voer deze o.a. voor de Nederlandse Reisvereniging voor Katholieken. Midden: de COFA uit Rotterdam met langszij o.a. het passagierschip VITA PUGNA van Feenstra.

Langszij van de coaster JURGEN: de SPANJAARDSDIEP, waarop o.a. Toon van der Haar gevaren heeft (1953). De villa met het torentje was van de familie Heijmen.

Gezicht op Tolkamer,

„Daar bij die waterkant

*Langs de KURIER vaart parlevinker Jansen met z'n NIEUWE ZORG.
Aan de binnenzijde naast de spits ligt de JACOBA uit Rotterdam.*

Provianderen

De winkels van kruidenier/bakker Lutjenhuis en slager Peet kon je niet missen....pal tegenover café 'De Karseboom'. Slagers genoeg, het leek Vreeswijk van vroeger wel: Vos, Hein Holtus, de gebroeders Northeimer. Vermeldenswaardig zijn ook de olieboeren: Toontje Klop en Snijders van de Esso. Het paard van melkboer Stoll was een verhaal apart. 'Het dier hield zeker niet van schipperskinderen, want het heeft me een scheur in m'n mouw opgeleverd', herinnert een schipper zich. 'Stoll heeft het trouwens keurig vergoed.'

Wanneer de schipper(svrouw) niet naar de winkel aan de wal kon, kwam de winkel wel langs zij. Dit moet 'Rooie Hein' zijn. Officieel heette deze parlevinker Hein Meyer.

Net boven het bunkerschip is de 'sloepenhaven van Wassing' te zien. Eerst lagen hier de geroeide parlevinkerbotten. Later komen we ze tegen in 'het gat' bij de pakketboten, de douane- en Spidobotten. Velen herinneren zich nog namen als: Lamerse, Meyer, Van Woezik, Goossens en Jans(s)en en niet te vergeten Jan Peet met zijn 'varende vlees'. Op deze foto ziet het beneden Lobith zwart van de ankerliggers, die soms wel tot Millingen lagen.

Bunkeren aan steiger 1

Tot aan de dag van vandaag kan er in Lobith-Tolkamer gebunkerd worden. Op de onderste foto (poststempel 1934) zien we links de sloepenhaven en voor anker liggende afvaart, w.o. twee sleepspitsen. 'Je ging zo in de vakken liggen, dat je je kon laten zakken om vervolgens kop voor te kunnen nemen', vertelde Klaas Barneveld uit Vreeswijk, die jaren op de sleepboten TEUNA II en IV heeft gevaren. Het bunkerschip was van S. Verwoert. 'De 'oude Verwoert' was nog IJsselloods', herinnert Klaas zich.

Voor de wal de EXPRESS 42. Op het bunkerstation wappert de Essovlag. Daartussenin -voor de wal- een bunkerbootje van Gulf (1962).

De met grind geladen spits ABRI ligt hier bij Bram Stoll. Zou de schipper van het 3e schip een ADNR-cursus gevolgd hebben? Bij hem langs zij een van de zandboeren uit Arnhem: de ENERGIE. (foto 1961).

De middelsten van de 6 schepen heten beiden: DE HOOP. Over de kiosk heen is nog net de kop van de CAPELLA te zien met daarnaast een coastertje.

Het zojuist vertrokken, lege schip zal net over de grens zand of grind gaan laden. Bij het bunker-schip; de ONDERNEMING van J. Mastenbroek uit Rotterdam en daarnaast het bunkerbootje ESSO NEDERLAND 107.

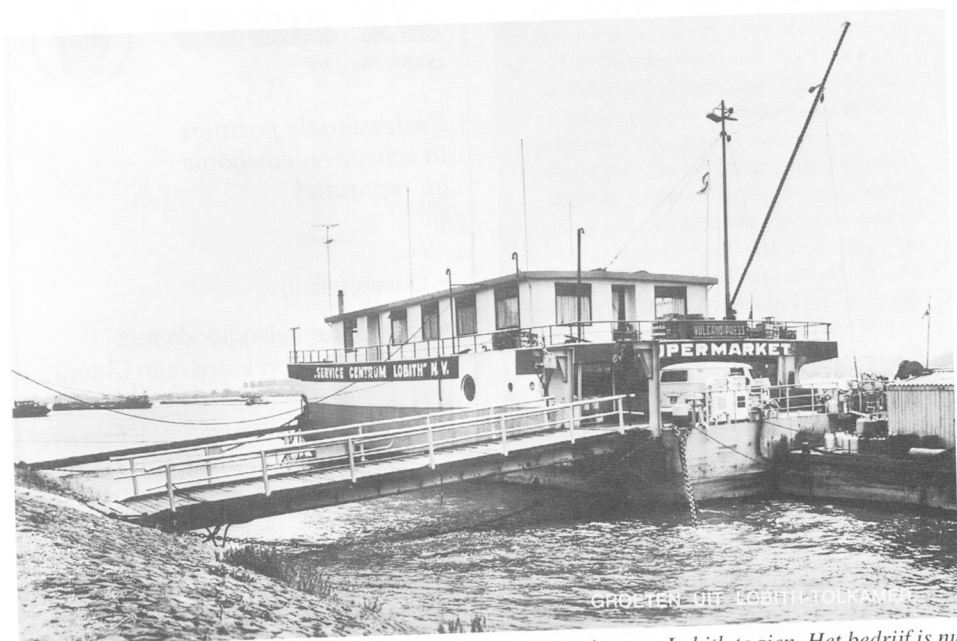

Lobith, Rijnsicht

Op deze foto uit 1935: de steigers 4 en 5.

Bunkeren aan steiger 5

Bij het Shellbunkerstation liggen enkele boten van de wijkdienst voor de wal. Op steiger 4 las men: C. HEIJMEN, EXPEDITIE, ASSURANTIE. Op de wal valt te lezen: REPARATIE MOTOREN.

Op deze foto uit 1970 is het laatste overgebleven bunkerstation van Lobith te zien. Het bedrijf is nu van Slurink-Zwaans en huisvest verder de supermarkt van de familie Gerritzen.

Lobith-Tolkamer, Steiger 5

Steiger 5
Het bunkerstation in 1958. Shell en Lutjenhuis horen dan al bij elkaar. Langsij de EGIDIA met nieuwe auto's en de CREDO.

Lobith-Tolkamer, Hoog water

Hoog water

Het bunkerstation als eiland. Op deze foto de zoon van Lutjenhuis: Geert, en de RES NOVA en SPES SECUNDA als buitenste schepen.

Expeditie Van Huls en de kiosken, o.a. van Bram Stoll. Langs het water is na 1950 heel wat veranderd. Er kwam een peilhuisje van Rijkswaterstaat, dat weer gesloopt werd in '82/'83. De sloepenhaven van Wassing bij drogisterij Waslo, net boven steiger 1, werd gedicht ten behoeve van de aanleg van de Rijnkade/Europaboulevard. Er werd een waterkering gebouwd met een doorgang (coupure), die afgesloten kon worden. Andere kiosken, die hier ooit stonden, waren die van boekhandel Merkus (voor ansichtkaarten!), Sjors Keurentjes (groente en fruit) en het souvenirwinkeltje van Brom. Denkend aan de bakfiets van Keurentjes, schieten sommigen nog in de lach.

Het is druk aan de steigers 1 t/m 5. Aan steiger 2 de EXPRESS 23 van Neptun Basel. De coaster is de (ex) WALCHEREN van de Norge Rhin Linjen.

1960. Café Rijnvaart van Andries Jansen (kaart uit collectie van Piet Hornes).

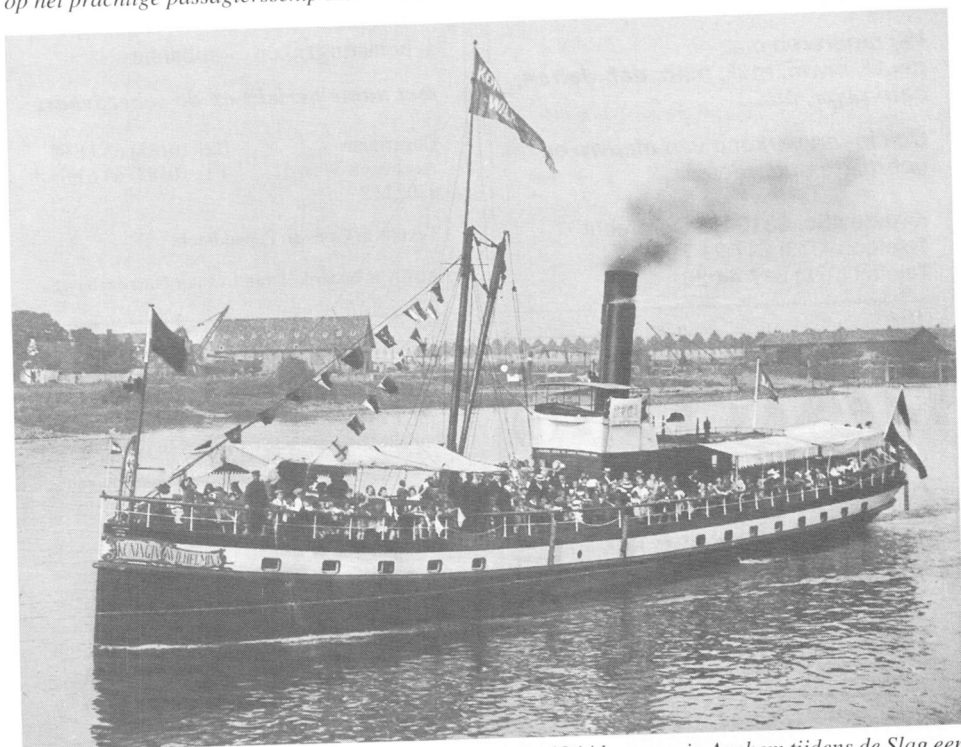
Cafés.....onmisbaar

Om het sociale verkeer in Lobith-Tolkamer kun je niet heen.

Daarover verscheen een prachtig klein boekje van Karel Kersten, die daarin zegt: 'Een café zonder bier is als een motor zonder olie.' In het boekje en in de verhalen, die Vreeswijkse schippers mij vertelden, duiken namen en gezichten op, die niet

onvermeld mogen blijven: Tilly Bos van het café Bos, waar veel kantoor-schippers kwamen. Truus Stoop van café Het Anker, matrozencafé bij uitstek. Café/restaurant De Karseboom van de Elfverings, met Miel Elfvering als zoveelste generatie. Je kwam er voor de 3 b's: borrel, bellen en brieven. Wanneer je de post niet liet (na)sturen naar de expediteur, de consul of je vaste leverancier, was er ook nog je stamcafé. 'Die Wacht am Rhein' stond echt aan de Rijn: iedereen herinnert zich de aanbouw waarboven met grote letters D.G. VAN HULS EXPEDITIE stond. In de dertiger jaren zaten hier: Van Baalen, Publiekshuizen en Daams.

Op oudere kaarten is te zien dat hier bier van het merk ZHB getapt werd, dat er een sleepdienst Insulinde werd aangeprezen en dat er een Wechselstube was. Niet onvermeld mag blijven Willem Jansen van café Wilhelmina. In de vooroorlogse jaren was Willem ook als conducteur en kapitein op het prachtige passagiersschip KONINGIN WILHELMINA, thuishaven Lobith, te vinden.

De KONINGIN WILHELMINA vertrekt uit Arnhem. In 1944 kwam er in Arnhem tijdens de Slag een einde aan het bestaan van de 'Willemien'. Heijmen pakte na de oorlog de draad weer op met een nieuwe KONINGIN WILHELMINA.

Expediteurs

Naast de al eerder genoemde expediteuren zoals D.G. van Huls e.a., moeten toch ook de namen van Engels, Diets, d'Harvart en Cuppens worden genoemd.

Het lossen van de steenkolen ligt even stil. Een monteur zit op de grijper en probeert het mankement te verhelpen.

Laden en lossen

In De Bijland werd zand geladen. Ook bij de steenfabrieken werd geladen en gelost. De inmiddels 100-jarige waalsteenfabriek 'De Bylandt' heeft nog steeds een loswal.

De foto's uit 1926 zijn genomen boven Lobith-Tolkamer. Men herinnert zich vast nog wel de schoorsteen van de steenfabriek met daarop: T & A en de steenfabriek Copera, die een eigen tunneltje voor het smalspoor door de rivierdijk had.

Paarden hebben de lorries met stenen over het smalspoor naar de rivier gebracht. Vervolgens worden ze aan boord gekruid van het zeilaakje.

Ds. Van Ginhoven uit Westervoort klautert -met pijp- aan boord van de PRO REGE, die in de Bijland ligt.

Pro Rege

In 1949 maakte het weekblad De Spiegel duidelijk, dat de kerken in Lobith de schippers niet vergaten. Samen met schipper G. Mannak werd daar het werk onder de varenden actief opgepakt. Mannak zocht met een voormalige parlevinker, die de PRO REGE werd gedoopt, de schippers op. Aan boord: de nodige boeken en tijdschriften en vaak ook een predikant.

De Nederlandse en de Duitse douane op één foto.

Emmerich

*De 'Herinneringen aan Lobith-Tolkamer' zijn niet af zonder: Emmerich.
Op de foto een bekend beeld uit lang vervlogen tijden: Beneden Emmerich....volle ankervakken.*